

## OVERNACHTENDE GRUTTO'S IN SPAARNWOUDERPLAS NA HET BROEDSEIZOEN VAN 1990

Fred J.H. Cottaar & Steve C.V. Geelhoed

### Inleiding

Sinds jaar en dag wordt de Spaarnwouderplas door een aantal vogelsoorten als gemeenschappelijke slaappleats gebruikt. Vooral steltlopers maken veelvuldig gebruik van het plasje om te overnachten (Cottaar et al., 1988). Aangezien Grutto's het gros van de overnachtende vogels vormen, richtten slaappleatstellingen (georganiseerd door de Nederlandse steltloperwerkgroep) in 1984-1985 zich voornamelijk op deze soort. In beide jaren zijn zes tellingen verricht, waarbij "najaarsmaxima" van circa 200 exemplaren zijn vastgesteld. De afgelopen twee jaar werden najaarsmaxima van ruim 800 vogels vastgesteld. Hetgeen genoeg aanleiding was om de overnachtende Grutto's na het broedseizoen van 1990 wederom te tellen.

De resultaten van deze tellingen worden in het volgende verhaal gepresenteerd. Na een bespreking van de telmethode en een beschrijving van de slaappleats wordt het aantalsverloop van de Grutto's op de slaappleats besproken. Vervolgens worden de resultaten van 1990 vergeleken met resultaten van oude tellingen.

### Telmethode

Tussen 28 mei en 24 augustus is het plasje minstens een keer per week geteld door Dirk Tanger en beide auteurs. De tellingen begonnen ongeveer een uur voor zonsopgang en duurden net zolang tot het onderscheiden van invallende vogels onmogelijk werd gemaakt door de duisternis. Bij aanvang van de telling werd het aantal reeds aanwezige vogels geteld, waarna invallende en opvliegende exemplaren per vijf minuten werden genoteerd. Optellen en aftrekken van deze vogels leverde het aantal overnachtende vogels.

### Beschrijving van de Spaarnwouderplas (figuur 1)

Hoewel de Spaarnwouderplas nauwelijks geïntroduceerd hoeft te worden, wordt toch een korte schets gegeven. Voor een uitgebreide beschrijving wordt verwezen naar Cottaar et al. (1988).

Het plasje is een door regenwater gevoede ondiepte in een veenweideperceel in de Vereenigde Binnenpolders. Neerslag en verdamping zorgen voor een fluctuerend waterpeil; hoog in de winter en laag in de zomer. In 1990 bereikte het waterpeil een dieptepunt, zodat het plasje vanaf half juli slechts voor 30 à 40% uit water bestond en in augustus zo goed als droog was.

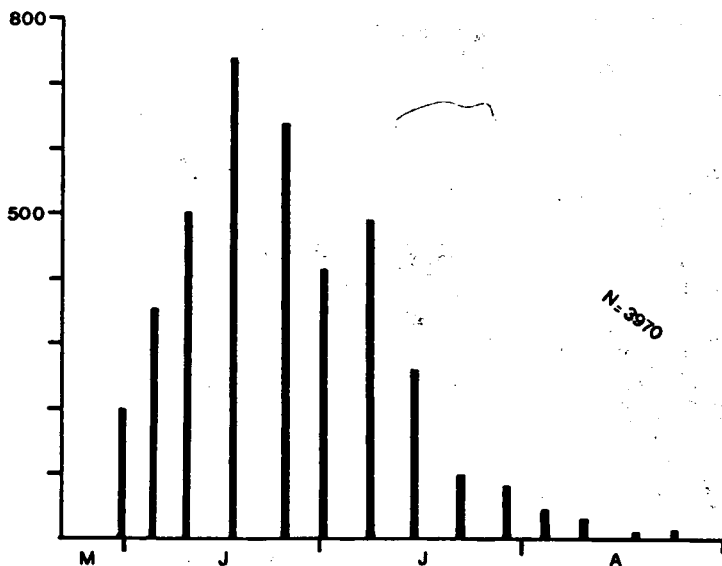


Figuur 1. Ligging van de Spaarnwouderplas (S) en slaappleatsen binnen een straal van 15 km.-1. Halfweg (max. 45); 2. De Reef (max. 900); 3. Westzijdeveld (max. 100); 4. Kalverpolder (max. 75); 5. Wormer- & Jisperveld Zuid (max. 305); 6. Wormer- & Jisperveld Noord (max. 720); 7. Uitgeesterbroek (max. 235).

#### Seizoensverloop in 1990

De eerste telling op 28 mei leverde al 122 Grutto's op. Het aantal overnachtende vogels liep gestaag op tot een maximum van 738 op 17 juni. Vervolgens namen de aantallen Grutto's af tot een enkel exemplaar rond half augustus. De "afwijkende"

resultaten van begin juli zijn mogelijk veroorzaakt door zeer slechte weersomstandigheden tijdens de telling (figuur 2). Het geschetste seizoensverloop wijkt niet af van vroegere bevindingen en sluit uitstekend aan bij het verloop van de wegtrek naar de overwinteringsgebieden (Cottaar, 1986; Geelhoed, 1985; Gerritsen, 1990).



Figuur 2. Aantalsverloop van overnachtende Grutto's in de Spaarnwouderplas na het broedseizoen van 1990.

#### Vergelijking met tellingen in 1984 en 1985

Om de aantallen Grutto's die in het plasje overnachten door de jaren heen met elkaar te vergelijken is het aantal overnachtingen per seizoen berekend. De berekening ervan is op dezelfde wijze gedaan als bij het aantal vogeldagen (zie Hustings et al., 1985, bijlage 1). Voor de periode 28 mei t/m 24 augustus is deze exercitie uitgevoerd met de telgegevens uit 1984, 1985 en 1990. Voor 1990 zijn drie getallen berekend, namelijk het aantal overnachtingen op grond van alle tellingen en op grond van tellingen die overeenkomen met teldata in 1984 (17-6, 14-7 en 10-8) en 1985 (10-6, 25-6 en 14-7). De resultaten van dit rekenwerk staan in tabel 1 en laten een duidelijke toename zien in het aantal overnachtingen.

## Discussie

Zoals asystematische waarnemingen al deden vermoeden, overnachtten er in 1990 meer Grutto's in de Spaarnwouderplas dan halverwege de jaren 80. Ten opzichte van 1984-85 is het aantal overnachtingen na het broedseizoen minstens verdubbeld (zie tabel 1). Oorzaken voor deze sterke toename kunnen gezocht worden in een toename van de (locale) broedvogelpopulatie of in een verminderd aanbod van geschikte slaappleatsen.

In Zuid Kennemerland handhaaft de broedpopulatie zich al minstens een decennium op een constant niveau (Van den Boomen, 1988; Looij, 1989; Looij et al., 1991). Ook boven het Noordzeekanaal is het niveau van de broedpopulatie al enige tijd constant (Scharringa, 1990).

De oorzaak van de toename in de Spaarnwouderplas moet blijkbaar gezocht worden in het aantal geschikte slaappleatsen. Een verminderde aantrekkelijkheid voor overnachtende Grutto's of een afname van het aantal slaappleatsen in de omgeving van het plasje kan de toename verklaren. Binnen een straal van 15 km. rond het plasje werden in 1984-85 maximaal bijna 2500 Grutto's vastgesteld op zeven slaappleatsen (Gerritsen, 1990; figuur 1). Behalve Halfweg (max. 45 exx.) bestaan deze slaappleatsen uit drassig grasland. Een verandering in de grondwaterstand of een droge zomer kan deze plekken ongeschikt maken voor Grutto's, die dan noodgedwongen uitwijken naar andere plaatsens.

Dat vogels van boven het kanaal inderdaad in de Spaarnwouderplas kunnen overnachten, wordt geïllustreerd door de volgende ringwaarneming. Een volwassen vogel, die op 7 juni 1988 in de Schaalsmeerpolder bij Wormerveer is geringd, werd op 10 juli van dat jaar 's avonds in het plasje waargenomen.

## Dankwoord

Zonder de hulp van Dirk Tanger was het onmogelijk om iedere week tellingen te verrichten. Waarvoor onze welgemeende dank.

## Literatuur

- Boomen T. van den, 1988. Weidevogelgebieden rond Haarlem; broedvogeltellingen van negen graslandgebieden in 1982 en 1987. Fitis 24 (1): 2-17.
- Cottaar, F. 1986. Gruttoslaappleatsen in Zuid-Kennemerland in 1985. Fitis 22 (3): 114.

- Cottaar, F. Geelhoed, S., Huijssteeden, E. van & D. Tanger, 1988. Vogels van de Spaarnwouderplas 1979-1988. *Fitis* 24 (4): 149-183.
- Geelhoed, S., 1985. Gruttoslaapplaatsen in Zuid Kennemerland. *Fitis* 21 (1): 8-10.
- Gerritsen, G.J., 1990. Slaapplaatsen van Grutto's *Limosa Limosa* in Nederland in 1984-85. *Limosa* 63 (2): 51-64.
- Hustings, M.F.H., Kwak, R.G.M., Opdam, P.F.M. & M.J.S. Reynen, 1985. Vogelinventarisatie: achtergronden, richtlijnen en verslaglegging. *Natuurbeheer in Nederland*, 3. Pudoc, Wageningen.
- Looij, C. 1989. Weidevogelgebieden rond Haarlem. Ontwikkelingen en broedvogeltellingen in vijf graslandgebieden. *Fitis* 25 (2): 62-83.
- Looij, C., Kracht, H. & T. van den Boomen, 1991. De Heksloot: inventarisatie & nestbescherming in 1990. *Fitis* 27 (1): 29-34.
- Scharringa, C.J.G., 1990. Resultaten meetnet weidevogels Noord Holland 1990. *De Graspieper* 10 (4): 147-150.

Fred J.H. Cottaar & Steve C.V. Geelhoed

Leon. Springerlaan 300

2033 TH Haarlem

#### BIJLAGE 1. Berekening van het aantal overnachtingen

Het aantal overnachtingen gedurende een bepaald tijdvak kan op dezelfde wijze bepaald worden als het antal vogeldagen. Volgens Hustings et al. (1985) gaat de berekening als volgt. Bij een reeks tellingen wordt het resultaat van een telling representatief geacht voor de periode tot de volgende telling. De som van de telresultaten vermenigvuldigd met het aantal dagen tot de volgende telling levert het aantal vogeldagen c.q. overnachtingen. Een voorbeeld ter illustratie. Stel, dat een reeks tellingen de volgende resultaten oplevert: 3 juli 10 exx., 8 juli 20 exx. en 12 juli 25 exx.. Het aantal vogeldagen over de periode 3-15 juli is dan  $5 \cdot 10 + 4 \cdot 20 + 4 \cdot 25 = 230$ .

Tabel 1. Aantal overnachtende Grutto's (uitgedrukt als het aantal overnachtingen) in de Spaarnwouderplas in 1984, 1985 en 1990.

Jaar	1984	1985	1990 <sup>1)</sup>	1990 <sup>2)</sup>	1990 <sup>3)</sup>
Overnachtingen	12620	3762	26894	42249	37021

1): gebaseerd op alle tellingen

2): vergeleken met 1984

3): vergeleken met 1985